

**Kõrgetasemeline konverents teemal
„Euroopa inimõiguste konventsiooni rakendamine: meie ühine vastutus”**

**Brüsseli deklaratsioon
27. märts 2015**

26. ja 27. märtsil 2015 Belgia eesistumisel Brüsselis toimunud Euroopa Nõukogu ministrite komitee kõrgetasemeline konverents (edaspidi: konverents):

kinnitab konventsiooniosaliste kõikumatut ja püsivat toetust inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile (edaspidi: konventsioon) ning oma toetust individuaalkaebuse Euroopa Inimõiguste Kohtusse (edaspidi: kohus) esitamise õigusele kui konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste kaitsesüsteemi nurgakivile;

tunnustab konventsioonisüsteemi erakordset panust inimõiguste kaitsmisel ja edendamisel Euroopas konventsiooni loomisest alates ning kinnitab selle kesket rolli demokraatliku stabiilsuse säilitamisel kogu kontinendil;

meenutab sellega seoses konventsiooni ja Euroopa Nõukogu muude tegevuste vastastikust sõltuvust inimõiguste, õigusriikluse ja demokraatia vallas eesmärgiga luua ühine demokraatlik ja õiguslik ruum, mis on rajatud inimõiguste ja põhivabaduste austamisele;

kinnitab Interlakeni, Izmiri ja Brighton'i deklaratsioonide põhimõtteid ning tervitab väga julgustavaid tulemusi, mida Euroopa Nõukogu on tänaseks konventsioonisüsteemi reformimise raames nimetatud deklaratsioone rakendades saavutanud;

tervitab eriti kohtu saavutusi 1. juunil 2010 jõustunud konventsiooni protokoll nr 14 kiirel rakendamisel ning asjaolu, et selgelt vastuvõetamatute kohtuasjade seni kogunenud jääk plaanitakse kõrvaldada 2015. aasta jooksul;

tervitab, saavutatud positiivsete tulemuste valguses, ministrite komitee uusi töömeetodeid kohtuotsuste täitmise järelevalveks, mis jõustusid 1. jaanuaril 2011 ja mis muuhulgas tugevdavad ka subsidiaarsuse põhimõtet;

kordab konventsioonis sätestatud järelevalvemehhanismi subsidiaarsust ja eriti riikide ametiasutuste – valitsuste, kohtute ja parlamentide – esmast rolli ning nende kaalutlusruumi inimõiguste tagamisel ja kaitsmisel riigi tasandil, kaasates asjakohasel juhul riiklikud inimõiguste institutsioonid ja kodanikuühiskonna;

rõhutab konventsiooniosaliste konventsiooni artiklis 34 sätestatud kohustust mitte takistada individuaalkaebuse esitamise õiguse tõhusat kasutamist, sealhulgas järgides kohtureeglite 39. reeglit, mis puudutab esialgse õiguskaitse meetmeid, ning konventsiooni artiklis 38 sätestatud kohustust osutada kohtule asjade läbivaatamisel igakülgset abi;

rõhutab kohtu otsuste siduvat jõudu sätestava konventsiooni artikli 46 tähtsust, milles märgitakse, et lepinguosalisel kohustuvad täitma kohtu lõplikke otsuseid igas asjas, milles nad on pooleks;

rõhutab teadlikkuse ja konventsiooniga vastavuse edasise edendamise tähtsust konventsiooniosaliste kõikides institutsioonides, kaasa arvatud kohtutes ja parlamentides, vastavalt subsidiaarsuspõhimõttele;

meenutab selles kontekstis, et kohtu otsuste täitmine võib nõuda kohtusüsteemi ja parlamentide kaasamist;

märkides edusamme, mida konventsiooniosalised on seoses otsuste täitmisega teinud, rõhutab täieliku, tõhusa ja kiire kohtuotsuste täitmise ja konventsiooniosaliste tugeva poliitilise tahte olulisust selles küsimuses, tugevdades nii kohtu ja kogu konventsioonisüsteemi usaldusväärust;

on veendunud, et lisaks juba ellu viidud parandustele tuleb nüüd pöörata tähelepanu praegustele väljakutsetele, eriti korduvkaebustele, mis tulenevad kohtu otsuste mittetäitmisest; ajale, mis kulub kohtul potentsiaalselt põhjendatud asjade kaalumiseks ja nende osas otsuste tegemiseks; ministrite komitee järelevalve all olevate kohtuasjade kasvavale arvule ja konventsiooniosaliste ees olevatele raskustele teatud otsuste täitmisel tõstatatud probleemide ulatuse, olemuse või kulukuse tõttu. Sellega seoses on tarvis täiendavaid meetmeid, et:

- i. jätkuvalt võimaldada kohtul vähendada põhjendatud ja korduvate asjade läbivaatamata jääki ning lahendada mõistliku aja jooksul potentsiaalselt põhjendatud uusi kohtuasju, eriti neid, mis puudutavad inimõiguste rasket rikkumist;
- ii. tagada kohtu otsuste täielik, tõhus ja kiire rakendamine;
- iii. tagada ministrite komitee täielik ja tõhus järelevalve kõikide otsuste täitmise üle ning luua koostöös konventsiooniosalistega vastastikune dialoog ja Euroopa Nõukogu toetus otsuste täideviimise menetluses.

Seetõttu konverents:

- (1) kinnitab konventsiooniosaliste tugevat toetust konventsioonile ja individuaalkaebuse esitamise õigusele;
- (2) kordab konventsiooniosaliste kindlat pühendumust oma peamise kohustuse – konventsioonis ja selle protokollides sätestatud õiguste ja vabaduste täieliku tagamise – täitmiseks riigi tasandil vastavalt subsidiaarsuspõhimõttele;
- (3) kutsub kõiki huvigruppe üles tagama vajalike vahendite kättesaadavus oma rolli täitmisel konventsiooni rakendamiseks vastavalt konventsioonile, millega sätestatakse jagatud vastutus konventsiooniosaliste riikide, kohtu ja ministrite komitee vahel;
- (4) tervitab kohtu tehtud tööd, eriti mis puudutab kohtulahendite levitamist teatiste, praktilise juhendi vastuvõetavuse kriteeriumide kohta, praktikasuuniste ja temaatiliste teabelehtede kaudu;
- (5) kinnitab veelkord vajadust säilitada kohtunike sõltumatus ja kohtu erapooletus, kvaliteet ja autoriteetsus;
- (6) tunnustab kohtu kantselei rolli suurima tõhususe tagamisel kaebuste haldamisel ja reformimisprotsessi elluviimisel;
- (7) kutsub kohut valvsusele konventsiooniosaliste kaalutusõiguse alahoidmisel;
- (8) rõhutab vajadust leida nii kohtu tasandil kui ka otsuste täitmise raames tõhusaid lahendusi korduvkaebustega tegelemiseks;
- (9) julgustab selles osas konventsiooniosalisi eelistama alternatiivseid vaidlusprotseduure nagu sõbralikud kokkulepped ja ühepoolsed deklaratsioonid;
- (10) meenutades konventsiooni artiklit 46, rõhutab kohtu lõppotsuste täieliku, tõhusa ja kiire täitmise vajalikkust konventsiooniosaliste poolt;

(11) kordab, et on oluline, et ministrite komitee austaks konventsiooniosaliste vabadust valida kohtu otsuste täieliku ja tõhusa täitmise vahendeid;

(12) kutsub üles nii ministrite komitee kui ka konventsiooniosaliste tasandil, ja vastavalt subsidiaarsuspõhimõttele, parandama kohtu otsuste täitmise järelevalve süsteemi;

(13) julgustab Euroopa Nõukogu organeid suurendama ja parendama oma koostöötegevusi ja vastastikust dialoogi konventsiooniosalistega konventsiooni rakendamisel, muuhulgas hõlbustades häid praktikaid puudutava teabe kättesaadavust, ning kutsub konventsiooniosalisi üles nimetatud tegevusi täies mahus ära kasutama;

(14) kutsub konventsiooniosalisi üles allkirjastama ja ratifitseerima konventsiooni protokoll nr 15, millega muudetakse konventsiooni, nii kiiresti kui võimalik, ning kaaluma protokoll nr 16 allkirjastamist ja ratifitseerimist;

(15) kinnitab Euroopa Liidu ühinemise tähtsust konventsiooniga ning julgustab protsessi esimesel võimalusel lõpule viima;

(16) võtab teadmiseks töö, mida hetkel teeb inimõiguste juhtkomitee (CDDH) Brightoni deklaratsiooni järel seoses konventsioonisüsteemi reformi ja selle pikaajalise tulevikuga, mille tulemusi oodatakse 2015. aasta detsembris;

(17) võtab vastu käesoleva deklaratsiooni, et anda reformiprotsessile poliitiline impulss ning tagada konventsioonisüsteemi pikaajaline tõhusus.

Tegevusplaan

A. Konventsiooni tõlgendamine ja kohaldamine kohtu poolt

1. Pidades silmas kohtu jurisdiktsiooni konventsiooni tõlgendamisel ja kohaldamisel, rõhutab konverents selge ja järjepideva kohtupraktika tähtsust ja kohtu suhtluse olulisust riikide ametiasutuste ja ministrite komiteega, ning sellega seoses:

- a) julgustab kohut jätkuvalt arendama koostööd ja regulaarset teabevahetust konventsiooniosaliste ja ministrite komiteega, eriti seoses korduvate ja pooleliolevate kaebustega;
- b) tervitab kohtu dialoogi riikide kõrgeimate kohtutega ja võrgustiku loomist, mis hõlbustab teabevahetust riikide kohtutega seoses inimõiguste kohtu lahenditega, ning kutsub kohut üles seda dialoogi veelgi süvendama;
- c) tervitab kohtu väljendatud kavatsust, et ainuisikuliselt asju läbivaatava kohtuniku vastuvõetamatuse otsustele antakse lühikesed põhjendused, ning kutsub üles seda tegema alates 2016. aasta jaanuarist;
- d) kutsub kohut üles kaaluma lühikeste selgituste lisamist esialgse õiguskaitse otsustele ning viiest kohtunikust koosneva kolleegiumi otsustele, millega keeldutakse taotluste edasisaatmisest suurkojale.

2. Meenutades allesjäänud väljakutseid, sealhulgas korduvkaebusi, rõhutab konverents konventsiooniosaliste poolt konventsiooni raames võetud kohustustest kinnipidamise tõhusa

kontrollimise tähtsust ja toetab selles osas:

- a) kohtu tõhusate menetluspraktikate, eriti lahendatavate asjade tähtsusjärjekorda panemine vastavalt nende olulisusele ja pakilisusele, ja piloototsusemenetluse edasist uurimist ja kasutamist;
- b) kohtu jätkuvat püüdu, konsulteerides ministrite komitee ja konventsiooniosalistega, eriti kohtuesindajate ja õigusasjatundjatega, parandada enda toimimist, sealhulgas korduvkaebuste nõuetekohast menetlemist, tagades samal ajal põhjendatud ja mitte korduvate asjade õigeaegse läbivaatamise;
- c) kohtus lahendamisel olevate asjade menetlusstaadiumi suuremat läbipaistvust, et pooltel oleks parem ülevaade menetluse edenemisest.

B. Konventsiooni kohaldamine riigi tasandil

Konverents meenutab konventsiooniosaliste peamist kohustust tagada konventsiooni kohaldamine ja tõhus rakendamine ning kinnitab sellega seoses, et riikide ametiasutused, eriti kohtud, on inimõiguste esmased valvurid, kes tagavad kooskõlas subsidiaarsuspõhimõttega konventsiooni täieliku, tõhusa ja otsese kohaldamise – inimõiguste kohtu praktika alusel – oma riigisisesele õigussüsteemile.

Konverents kutsub konventsiooniosalisi üles järgmiseks.

1. Enne asjade kohtu poolt läbi vaatamist ja sellest sõltumatult:
 - a) tagama, et potentsiaalsetel kaebajatel on juurdepääs teabele konventsiooni ja kohtu kohta, eriti osas, mis puudutab konventsiooni kaitseala ulatust ja piire, kohtu jurisdiktsiooni ja vastuvõetavuse kriteeriume;
 - b) suurendama riigi tasandil jõupingutusi parlamendiliikmete teadlikkuse tõstmiseks ja parandama kohtunike, prokuröride, advokaatide ja riigiametnike väljaõpet konventsiooni ja selle kohaldamise, sealhulgas kohtuotsuste täitmise teemal, tagades, et see on nende kutse- ja täiendõppe lahutamatu osa ning, kui see on asjakohane, kasutades muuhulgas ka Euroopa Nõukogu programmi *Human Rights Education for Legal Professionals* (HELP) ning kohtu koolitusprogramme ja trükiseid;
 - c) edendada seoses sellega kohtunike, advokaatide ja riigiametnike õppevisiite ja praktikat kohtus, et suurendada nende teadmisi konventsionisüsteemist;
 - d) astuma vajalikke samme seaduseelnõude, olemasolevate seaduste ja halduspraktika konventsioonile vastavuse kindlakstegemise parandamiseks kohtu praktika valguses;
 - e) tagama konventsiooni tõhus kohaldamine riigi tasandil, rakendama tõhusaid meetmeid rikkumiste ennetamiseks ja tagama tõhusad siseriiklikud vahendid konventsiooni väidetavate rikkumistega tegelemiseks;
 - f) kaaluma vabatahtlike toetuste tegemist Inimõiguste Sihtfondi (*Human Rights Trust Fund*) ja kohtu erikontole, et võimaldada kohtul tegeleda kõikide läbivaatamata põhjendatud kaebustega, ning jätkuvalt soosima ajutisi lähetusi kohtu kantseleisse;

g) kaaluma sõltumatu riikliku inimõiguste institutsiooni loomist.

2. Pärast kohtu otsust:

a) suurendama jätkuvalt oma jõupingutusi esitada määratud tähtaja jooksul kõikehõlmavad tegevusplaanid ja –aruanded, võtmevahendid ministrite komitee ja konventsiooniosaliste vahelises dialoogis, mis võivad anda panuse ka dialoogi parendamisse teiste huvirühmadega nagu kohus, riikide parlamendid või riiklikud inimõiguste institutsioonid;

b) kehtestama vastavalt riigisisesele õiguskorrale riigi tasandil õigeaegselt tõhusad õiguskaitsevahendid kohtu tuvastatud konventsioonirikumistega tegelemiseks;

c) töötama välja ja võtma kasutusele riigi tasandil piisavad vahendid kõikide kohtuotsuste täielikuks ja tõhusaks täitmiseks ning andma kohtuotsuste täitmise eest vastutavatele kohtuesindajatele või teistele ametnikele vajalikud vahendid ja volitused;

d) pöörama erilist tähelepanu struktureid probleeme välja toonud kohtuotsustega täielikuks, tõhusaks ja kiireks tegelemiseks, kuna need võivad osutada oluliseks teistele konventsiooniosalistele;

e) soodustama parimate praktikate ja teabe vahetust teiste konventsiooniosalistega, eriti üldmeetmete rakendamiseks;

f) edendama kohtu otsuste, tegevusplaanide ja –aruannete ning ministrite komitee otsuste ja resolutsioonide kättesaadavust:

- nende avaldamise ja asjaosalistele huvirühmadele (eriti täitevvõimuasutused, parlamendid ja kohtud ning, kus vajalik, ka riiklikud inimõiguste institutsioonid ning kodanikuühiskonna esindajad) levitamise arendamisega, et kaasata neid otsuste täitmise menetlusse rohkem;

- asjakohaste dokumentide, sealhulgas kohtu olulised otsused, tõlkimise või neist kokkuvõtete tegemisega vastavalt vajadusele;

g) selles raamistikus säilitama ja arendama neid finantsvahendeid, mis on võimaldanud Euroopa Nõukogul alates 2010. aastast tõlkida suurel hulgal kohtuotsuseid riigikeeltesse;

h) eriti soodustama riikide parlamentide kaasamist kohtuotsuste täitmise menetlusse, näiteks edastades neile aasta- või teemaaruandeid või korraldades teatud otsuste täitmise üle täitevvõimu asutustega arutelusid;

i) seadma sisse, asjakohasel juhul, täitev-, kohtu- ja seadusandliku võimu asutuste juurde „kontaktpunktid” inimõiguste küsimuste jaoks ning looma nende vahel koosolekute, teabevahetuse, arutelude või aasta- või teemaaruannete või uudiskirjade edastamise abil võrgustiku;

j) kaaluma subsidiaarsuspõhimõtet järgides riigi tasandil regulaarsete arutelude korraldamist kohtuotsuste täitmise teemal, kaasates täitev- ja kohtuvõimu, parlamendiliikmed ning, asjakohasel juhul, riikliku inimõiguste institutsiooni ja

kodanikuühiskonna esindajad.

C. Kohtuotsuste täitmise järelevalve

Konverents rõhutab kohtuotsuste täitmise tõhusa kontrolli olulisust konventsioonisüsteemi pikaajalise jätkusuutlikkuse ja usaldusvääruse tagamisel ning sellel eesmärgil:

1. Julgustab ministrite komiteed:

- a) jätkama kõikide enda käsutuses olevate vahendite, kaasa arvatud vaheresolutsioonide, järkjärgulist kasutamist ning kaaluma vajaduse korral konventsiooni artiklis 46 sätestatud menetluste kasutamist, kui selleks on tingimused täidetud;
- b) töötama selles kontekstis välja võimalikud vahendid ja meetmed, kaasa arvatud andma oma tehnilisele abile kohane poliitiline kõlapind, et tegeleda otsuste täitmatajätmise juhtumitega;
- c) edendada täiustatud sünergia loomist teiste Euroopa Nõukogu huvirühmadega – eelkõige kohtu, Parlamentaarse Assamblee ja inimõiguste volinikuga – nende pädevuste raames;
- d) uurima võimalusi inimõiguste teemaliste kohtumiste tõhususe täiendavaks suurendamiseks, sealhulgas, kuid mitte ainult, eesistumine ja kohtumiste pikkus ja sagedus, tugevdades samal ajal veelgi selle menetluse valitsustevahelist iseloomu;
- e) kaaluma „Kohtuotsuste täitmise järelevalve reeglite ja sõbralike kokkulepete tingimuste“ 9. reegli ulatuse laiendamist, et need hõlmaksid ka rahvusvaheliste organisatsioonide või ministrite komitee selleks määratud organite poolt kirjalike teadete esitamist, tagades samas nõuetekohaselt valitsuste vastamisõiguse;
- f) julgustama vajadusel arutluse all olevates teemades pädevate, autoriteetsete ja asjatundlike riigiasutuste esindajate osalemist inimõiguste teemalistel kohtumistel;
- g) kaaluma temaatilisi arutelusid oluliste probleemide üle, mis on seotud suurema hulga kohtuotsuste täitmisega, et soodustada heade praktikate vahetamist samade raskustega silmitsi seisvate konventsiooniosaliste vahel;
- h) võtma asjakohasel juhul rohkem arvesse teiste järelevalve- ja nõuandvate organite tööd;
- i) suurendama jätkuvalt kohtuotsuste täitmise menetluse läbipaistvust, et soodustada edasist teabevahetust kõikide osalevate poolte vahel;
- j) toetama kohtuotsuste täitmise osakonna ressurside suurendamist, et võimaldada sellel täita oma peamist rolli, sealhulgas nõuandvaid funktsioone, ning tagada koostöö ja kahepoolne dialoog konventsiooniosalistega, tagades püsivama töötajaskonna, kelle ekspertteadmised hõlmaksid riikide õigussüsteeme, ning julgustama konventsiooniosalisi kaaluma riigi kohtunike või ametnike lähetamist.

2. Julgustab peasekretäri ja tema kaudu ka kohtuotsuste täitmise osakonda:

- a) hõlbustama regulaarselt uuendatava kohtuotsuste täitmist puudutava teabe

kättesaadavust, parandades IT-tööriistu, kaasa arvatud andmebaase, ning koostama kohtu eeskujul temaatilisi ja riigipõhiseid teabelehti;

- b) levitama käsiraamatut, mis aitaks konventsiooniosalisi tegevusplaanide ja –aruannete ettevalmistamisel;
- c) jätkama aruteluprotsessi välisauditi soovitude teemal;
- d) parandama, kus vajalik, kahepoolset dialoogi konventsiooniosalistega, eriti tegevusplaanide või -aruannete varajase hindamise ja töökoosolekute kaudu, kuhu on kaasatud kõik asjaomased huvirühmad, et edendada, subsidiaarsuspõhimõttest kinni pidades ühist arusaamist kohtuotsusest, leidmaks nõutavad meetmed täitmise tagamiseks.

3. Samuti julgustab:

- a) kõiki asjaomaseid Euroopa Nõukogu huvirühmi võtma ulatuslikumalt arvesse probleeme, mis on seotud nende programmides ja koostöötegevustes olevate otsuste täitmisega, ning looma selleks vastavad sidemed kohtuotsuste täitmise osakonnaga;
- b) kõiki Euroopa Nõukogu valitsustevahelisi komiteesid võtma oma töös arvesse konventsiooni vastavaid aspekte;
- c) peasekretäri hindama Euroopa Nõukogu koostöö- ja abitegevusi konventsiooni kohaldamisel, et võtta suund sihipärasemale ja institutsionaliseeritumale koostööle;
- d) peasekretäri jätkama oma mõjuvõimu kasutamist juhtumipõhiselt, et hõlbustada nende kohtuotsuste täitmist, mis tõstatavad riigi tasandil keerukaid ja/või tundlikke teemasid, kaasa arvatud talle konventsiooni artikli 52 alusel usaldatud volituste kasutamise kaudu;
- e) inimõiguste volinikku tema ülesannete täitmisel, ja eriti riigivisiitide käigus, jätkama konventsiooniosalistega juhtumipõhiselt arutelusid, mis puudutavad kohtuotsuste täitmisega seotud probleeme;
- f) Euroopa Nõukogu Parlamentaarset Assambleed jätkama kohtuotsuste täitmise aruannete koostamist, konventsiooni kohaldamise alast teadlikkust tõstvate tegevuste korraldamist riikide parlamentide liikmetele ning julgustama riikide parlamente teostama regulaarset ja tõhusat järelkontrolli kohtuotsuste täitmise üle.

Tegevusplaani rakendamine

Käesoleva tegevusplaani rakendamiseks teeb konverents järgmist:

(1) ennekõike kutsub konventsiooniosalisi, ministrite komiteed, peasekretäri ja kohut üles seda kava täies mahus rakendama;

(2) kutsub ministrite komiteed 19. mail 2015 toimuval ministrite kohtumisel üles hindama ministrite komitee soovitusel 2008/2 „Tõhusa riigisisese võimekuse tagamise kohta Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste kiireks täitmiseks“ rakendamist ja analüüsima sellega seotud häid praktikaid ning vajaduse korral tegema ettepaneku selle soovitusel uuendamiseks tulenevalt konventsiooniosaliste arendatud praktikatest;

- (3) kutsub konventsiooniosalisi üles käesoleva tegevusplaani alusel võtma kasutusele võimalikke uusi meetmeid, et parandada riigisisest kohtuotsuste täitmise protsessi, ja andma ministrite komiteele selle kohta teavet enne 2016. aasta juuni lõppu;
- (4) julgustab kõiki konventsiooniosalisi vaatama koos kohtuotsuste täitmise osakonnaga läbi kõik pooleliolevad asjad ja tuvastama nii need, mille järelevalve saab lõpetada, kui allesjäänud suuremad probleemid, ning selle analüüsi alusel tegutsema pooleliolevate asjade arvu järkjärgulise vähendamise suunas;
- (5) kutsub eriti ministrite komiteed ja konventsiooniosalisi üles vajaduse korral kaasama tegevusplaani rakendamisse kodanikuühiskonda ja riiklikke inimõiguste institutsioone;
- (6) kutsub ministrite komiteed, Interlaki deklaratsoonis toodud ajakava arvesse võttes, hindama, mil määral on käesoleva tegevusplaani rakendamine konventsioonisüsteemi tõhusust parandanud. Selle hinnangu põhjal peaks ministrite komitee enne 2019. aasta lõppu otsustama, kas kaugemale ulatuvad muudatused on vajalikud;
- (7) palub eesistujariigil Belgial edastada Brüsseli konverentsi deklaratsioon ja muud seonduvad menetlusedokumentid ministrite komiteele;
- (8) palub järgmistel ministrite komitee eesistujatel jälgida käesoleva tegevusplaani rakendamist.